

Vergaderjaar 2005–2006

30 415

Voorstel van wet van de leden K.G. de Vries, Van de Camp, Luchtenveld en Van der Staaij houdende regels over de parlementaire enquête (Wet op de parlementaire enquête 200.)

Nr. 9

VERSLAG

Vastgesteld 6 september 2006

De vaste commissie voor Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties¹, belast met het voorbereidend onderzoek van dit wetsvoorstel, heeft de eer als volgt verslag uit te brengen van haar bevindingen. Onder het voorbehoud dat de indieners de gestelde vragen tijdig zullen hebben beantwoord, acht de commissie de openbare beraadslaging over dit wetsvoorstel voldoende voorbereid.

INHOUDSOPGAVE

	blz.
I ALGEMEEN	2
HOOFDSTUK 1 INLEIDING	2
HOOFDSTUK 2 ONDERZOEKSINSTRUMENTEN VAN HET PARLEMENT	3
2.4. Geen brede wettelijke regeling voor alle parlementaire onderzoeken	3
HOOFDSTUK 3 DE INSTELLING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE EN DE SAMENSTELLING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE-COMMISSIE	4
3.1 De instelling van de parlementaire enquête	4
3.2 De samenstelling van de enquêtecommissie	4
HOOFDSTUK 4 DE BEVOEGDHEDEN VAN DE ENQUETECOMMISSIE	5
4.2. De grenzen aan de uitoefening van de bevoegdheden	5
4.2.1. Inleiding	5
4.3. De nieuwe bevoegdheden van de enquêtecommissie	5
4.3.2. Het vorderen van schriftelijke inlichtingen	5
4.3.3. Het betreden van plaatsen	5
4.5. Het verhoor onder ede van getuigen en deskundigen	6
4.5.3. De openbaarheid van verhoren zonder beeld- en geluid-registraties	6
4.5.4. Het besloten verhoor	6
4.6. Het voorgesprek	7
4.6.3. De diverse aspecten van het voorgesprek	7
HOOFDSTUK 5 DE POSITIE VAN PERSONEN DIE BIJ DE PARLEMENTAIRE ENQUETE TOT MEDEWERKING ZIJN VERPLICHT	7

¹ Samenstelling:

Leden: Kalsbeek (PvdA), Noorman-den Uyl (PvdA), voorzitter, Van Beek (VVD), ondervoorzitter, Van der Staaij (SGP), Wilders (Groep Wilders), De Pater-van der Meer (CDA), Duyvendak (GL), Spiess (CDA), Eerdmans (LPF), Sterk (CDA), Van der Ham (D66), Algra (CDA), Haverkamp (CDA), Van Fessem (CDA), Smilde (CDA), Straub (PvdA), Nawijn (Groep Nawijn), Boelhouwer (PvdA), Dubbelboer (PvdA), Griffith (VVD), Nijs (VVD), Irrgang (SP), Meijer (PvdA), Özütok (GL), Wagner (PvdA), Vacature (algemeen), Vacature (SP) en Vacature (VVD).
Leden: De Vries (PvdA), Fierens (PvdA), Weekers (VVD), Slob (CU), Szabó (VVD), Rambocus (CDA), Van Gent (GL), Çörüz (CDA), Vacature (LPF), Van Haersma Buma (CDA), Koşer Kaya (D66), Eski (CDA), Knops (CDA), Van Bochove (CDA), Van Hijum (CDA), Hamer (PvdA), Hermans (LPF), Leerdam (PvdA), Wolfsen (PvdA), De Vries (VVD), Van der Sande (VVD), Kant (SP), Halsema (GL), Dijsselbloem (PvdA), Vacature (VVD), De Wit (SP) en Balemans (VVD).

5.3	De bijzondere positie van Kamerleden, van bewindspersonen, van ten behoeve van bewindspersonen werkzame personen, van overige organen die tot de staat der Nederlanden behoren en de personen die voor deze organen werkzaam zijn.	7
	HOOFDSTUK 6 DE VERSCHONINGSGRONDEN	8
6.1.	Inleiding	8
6.3.	Het belang van de staat	8
6.4.	Het geheim van de ministerraad	9
6.6.	Het beroepsgeheim	9
6.8.	De persoonlijke levenssfeer	9
	HOOFDSTUK 7 MAATREGELEN BIJ NIET-MEDEWERKING AAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE	10
7.1.	Inleiding	10
7.2.	Dwangmiddelen algemeen	10
7.5.	De gijzeling	10
	HOOFDSTUK 8 DE VERHOUDING TOT ANDERE PROCEDURES	11
	HOOFDSTUK 9 DE AFRONDING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE	11
9.1.	De dag tot waarop bevoegdheden uitgeoefend kunnen worden	11
	HOOFDSTUK 11 DIVERSE ONDERWERPEN	12
11.2.	De inschakeling van externe deskundigen	12
	II. ARTIKELEN	12

I ALGEMEEN

HOOFDSTUK 1 INLEIDING

De leden van de CDA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van dit wetsvoorstel. Zij spreken hun waardering uit voor het werk van de commissie Vernieuwing Wet op de Parlementaire Enquête en complimenteren de indieners met het wetsvoorstel. De nieuwe systematische opbouw van het wetsvoorstel geeft een goed inzicht in de positie van de verschillende partijen die betrokken zijn bij het proces van de parlementaire enquête. De leden van de CDA-fractie zijn van mening dat de indieners erin zijn geslaagd een goede balans te vinden tussen een duidelijk mandaat van een parlementaire enquêtecommissie enerzijds en de positie van degenen die hun medewerking moeten verlenen anderzijds. Er komt meer ruimte voor de enquêtecommissie, bijvoorbeeld om schriftelijke informatie te vorderen en plaatsen te betreden. Maar er komen ook meer waarborgen voor getuigen: er is bijvoorbeeld bijstand mogelijk ook al tijdens het voorgesprek en er is een uitbreiding van de verschoningsgronden geregeld.

Ook het feit dat de leden van een parlementaire enquêtecommissie altijd Kamerleden zijn en de bijzondere staatsrechtelijke omstandigheden die dat met zich meebrengt, vooral als ministers of staatssecretarissen behoren tot degenen die verplicht zijn mee te werken, speelt een belangrijke rol bij de vormgeving van het wetsvoorstel.

De leden van de CDA-fractie delen de mening van de indieners dat de historie leert dat er een grote bereidheid bestaat medewerking te verlenen aan de uitvoering van een parlementaire enquête. Juist deze grote bereidheid geeft het belang aan van zorgvuldige wetgeving waarin de positie van alle betrokkenen duidelijk gemarkeerd is.

De leden van de CDA-fractie hebben de volgende opmerkingen en vragen.

De leden van de PvdA-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende initiatiefwetsvoorstel Parlementaire enquête van de leden K.G. de Vries, Van de Camp, Luchtenveld en Van der Staaij. De leden van de PvdA-fractie zijn de indieners zeer dankbaar voor het uitvoerige

onderzoek en het vele werk dat zij hebben verricht. Zij hebben wel nog een aantal vragen over het wetsvoorstel.

De leden van de PvdA-fractie delen de opvatting dat de nieuwe opzet voor de Wet op de parlementaire enquête een verbetering is en recht doet aan de modernisering van het recht op enquête van de Kamer en een goed antwoord is op de opdracht die de Kamer de commissie heeft meegegeven.

De leden van de VVD-fractie hebben met zeer veel belangstelling kennisgenomen van het voorstel van wet van de leden K.G. de Vries, Van de Camp, Luchtenveld en Van der Staaij, houdende regels over de parlementaire enquête. Zij spreken hun waardering uit voor het werk dat deze leden van de Tweede Kamer hebben verricht om te komen tot het onderhavige initiatiefwetsvoorstel. Met de initiatiefnemers zijn de leden van de VVD-fractie van mening dat de huidige Wet op de parlementaire enquête aan herziening toe is. De bestaande praktijk van enquêtecommissies heeft dat uitgewezen. Hoewel de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel zeer uitgebreid is, willen de leden van de VVD-fractie de indieners graag op een aantal punten nog enkele vragen ter verduidelijking stellen.

De leden van de SP-fractie zijn de indieners van het wetsvoorstel zeer erkentelijk voor de moeite die zij hebben genomen om weloverwogen voorstellen te doen over het middel van de parlementaire enquête.

De leden van de fractie van de ChristenUnie hebben met belangstelling kennisgenomen van het initiatiefvoorstel tot een nieuwe Wet op de parlementaire enquête. Het wetsvoorstel is het resultaat van het werk van de commissie, die op verzoek van de Kamer met voorstellen moest komen om de geconstateerde knelpunten in de huidige wet aan te pakken. De leden van deze fractie complimenteren de indieners met voorliggend voorstel en steunen de hoofdlijnen er van. Zij constateren dat het voorstel de huidige Wet op de parlementaire enquête actualiseert en verduidelijkt, maar op een aantal onderdelen hebben zij nog vragen.

De leden van de SGP-fractie hebben met belangstelling kennisgenomen van het voorliggende wetsvoorstel, dat een integrale herziening van de Wet op de parlementaire enquête bevat. Het enquêterecht is een belangrijk en zwaarwegend middel van de Kamer om haar controlerende en volksvertegenwoordigende taak gestalte te geven. Daarom is het goed dat enkele leden op verzoek van de Kamer het initiatief hebben genomen om de bestaande regelgeving aan te passen aan nieuwe omstandigheden en inzichten, opgedane ervaring en geleerde lessen. De leden van de SGP-fractie constateren op diverse punten aanvullingen, verhelderingen en verbeteringen van de bestaande wet. Zij waarderen ook de beknopte vorm en de heldere structuur van de wettekst. Na kennisneming van het geheel resten bij de aan het woord zijnde leden nog enkele vragen en opmerkingen

HOOFDSTUK 2 ONDERZOEKSINSTRUMENTEN VAN HET PARLEMENT

2.4. Geen brede wettelijke regeling voor alle parlementaire onderzoeken

De leden van de PvdA-fractie betreuren het dat de indieners geen gehoor hebben gegeven aan het verzoek van de Kamer een regeling te maken voor andere vormen van parlementair onderzoek dan de parlementaire enquête. Ook deze andere vormen van onderzoek zouden baat hebben bij een duidelijker omschreven afbakening van rechten en mogelijkheden.

Deze leden merken op dat de Kamer ook bij onderzoeken met een kleinere politieke lading of simpelweg van kleinere omvang goed gebruik zou kunnen maken van enkele in het wetsvoorstel opgenomen bevoegdheden om feitelijke informatie te verkrijgen. Vooral het onder ede verhoren van personen zou kunnen bijdragen aan goed onderzoek zonder dat het zware instrument van de parlementaire enquête ingezet hoeft te worden.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren in de eerste plaats dat het wetsvoorstel geen regeling treft voor parlementaire onderzoeken, terwijl dit wel als opdracht is meegegeven aan de werkgroep. De indieners geven als argumentatie hiervoor dat in het vervolg vooral een zuiver onderscheid moet worden gehanteerd tussen een parlementaire enquête en een parlementair onderzoek.

De leden van de fractie van de ChristenUnie vragen echter of deze «oplossing» voldoende recht doet aan de ontstane praktijk. Zij vragen de indieners dan ook nader te motiveren of alle geconstateerde knelpunten daarvoor werkelijk kunnen worden opgelost. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners tevens of zij verwachten dat door het expliciteren van het onderscheid tussen parlementaire enquête en parlementair onderzoek een verschuiving zal optreden in het gebruik van de instrumenten, namelijk dat er meer gebruik zal worden gemaakt van het recht van parlementaire enquête en minder van het recht van parlementair onderzoek.

De leden van de SGP-fractie stellen vast dat de indieners niet hebben voldaan aan het verzoek om ook een regeling op te stellen voor parlementaire onderzoeken. De motivering daarvoor achten zij overtuigend. Hebben de indieners desondanks aanbevelingen voor de wijze waarop parlementaire onderzoeken naar hun opvatting dan wel geregeld moeten worden (in het Reglement van Orde)?

HOOFDSTUK 3 DE INSTELLING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE EN DE SAMENSTELLING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETECOMMISSIE

3.1 De instelling van de parlementaire enquête

De leden van de SP-fractie zijn van mening dat parlementaire enquêtes een belangrijk middel zijn om gebeurtenissen en wetten effectief te evalueren. Deze leden vragen daarom de indieners uit te leggen waarom zij vinden dat een minderheidsenquête in strijd zou zijn met de artikel 70 van de Grondwet.

3.2 De samenstelling van de enquêtecommissie

In deze alinea werpen de initiatiefnemers een aantal vragen op over welke Kamerleden het beste zitting kunnen nemen in de parlementaire enquêtecommissie. Deze vragen worden echter niet van een antwoord voorzien, stellen de leden van de PvdA-fractie vast. Waarom hebben de initiatiefnemers dat niet gedaan? Hoe zouden zij deze vragen zelf beantwoorden? De indieners kiezen ervoor om geen regels op te nemen over het voorzitterschap van de enquêtecommissie. Ondanks dat ze wel aanhalen dat er in de literatuur hiervoor een pleidooi is gehouden, zien ze daar vanaf. Kunnen de indieners meedelen op basis van welke argumenten zij afzien van het opstellen van regels over het voorzitterschap?

HOOFDSTUK 4 DE BEVOEGDHEDEN VAN DE ENQUETE-COMMISSIE

4.2. De grenzen aan de uitoefening van de bevoegdheden

4.2.1. Inleiding

De leden van de SGP-fractie steunen de benadering dat er in het belang van de waarheidsvinding niet te veel moet worden geregeld/dichtgetimmerd. Dat neemt niet weg dat de enquêtemissies zich rekenschap moeten geven van de beslissingen die ze nemen. Naast het belang van de waarheidsvinding staan immers ook wezenlijke belangen als dat van de staat en de persoonlijke levenssfeer van de betrokkenen, zeker bij zeer vergaande instrumenten als binnentreden van woningen en vrijheidsontneming. Naar de mening van de indieners is het niet nodig om de beginselen van subsidiariteit en proportionaliteit expliciet in de wet vast te leggen. De aan het woord zijnde leden suggereren om dat, gezien de grote invloed van de betrokkenheid bij een parlementaire enquête, te heroverwegen.

4.3. De nieuwe bevoegdheden van de enquêtemissie

4.3.2. Het vorderen van schriftelijke inlichtingen

De leden van de CDA-fractie steunen het voorstel om de bevoegdheid van de enquêtemissie niet te beperken tot het inwinnen van informatie uit bestaande stukken, maar uit te breiden met de opdracht om nadere schriftelijke informatie te verkrijgen. Wel vragen deze leden de indieners in te gaan op de meerwaarde van deze uitbreiding van de bevoegdheid ten opzichte van het horen van getuigen, toegelicht met een aantal voorbeelden.

4.3.3. Het betreden van plaatsen

Ook het voorstel tot het betreden van plaatsen kan op instemming van de leden van de CDA-fractie rekenen. Uit artikel 7 kan worden opgemaakt dat voor het betreden van woningen een machtiging is vereist van de voorzieningenrechter. Omdat het hier gaat om een inperking van een grondrecht, is extra waarborg nodig en daarin is met dit artikel voorzien. In de memorie van toelichting worden voorbeelden gegeven van plaatsen waarvoor de nieuwe bevoegdheid geldt: bedrijven, bedrijfsterreinen, overheidsgebouwen, bouwplaatsen en vervoermiddelen. Vallen deze plaatsen ook onder het bereik van artikel 7 en is daarvoor ook machtiging van de voorzieningenrechter nodig? Zo nee, waarom niet?

Met de Raad van State zijn de leden van de PvdA-fractie niet overtuigd van het nut van de nieuwe bevoegdheid tot het betreden van woningen. Voorop gesteld is dat het ontbreken van deze bevoegdheid tot op heden door enquêtemissies nooit als gemis is ervaren en parlementaire enquêtes zich richten op gevoerd beleid; onderzoek naar concrete gevallen is daarbij slechts een middel tot een hoger doel. Een enquêtecommissie mag woningen niet doorzoeken en is daartoe ook niet opgeleid. Daarom vragen deze leden of het recht op het betreden van plaatsen niet moet worden beperkt tot niet-woningen. Een bijkomend voordeel van deze beperking zou ook zijn dat de discrepantie tussen de marginale rechterlijke toetsing bij het weigeren van medewerking van burgers aan een parlementaire enquête en de inhoudelijke toetsing door de rechter indien een enquêtemissie verzoekt een woning te betreden, verdwijnt. Mede gezien het belang van artikel 12 van de Grondwet en artikel 8 van het Europees Verdrag van de Rechten van de Mens en de Fundamentele Vrij-

heden (EVRM) stellen deze leden zich op het standpunt dat het betreden van woningen niet een onmisbare nieuwe bevoegdheid voor enquêtecommissies is.

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners een nadere motivering te geven van de geïntroduceerde bevoegdheid tot het binnentreden van woningen. In antwoord op vragen van de Raad van State gaan indieners vooral in op de bescherming van de burger. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners niet alleen in te gaan op de bescherming van burger, maar vooral op de door indieners geconstateerde leemten op dit punt.

De leden van de SGP-fractie hebben op zichzelf geen bezwaar tegen de mogelijkheid dat leden van enquêtecommissies onder voorwaarden woningen betreden. Het doorzoeken van woningen behoort echter niet tot de mogelijkheden. De aan het woord zijnde leden vragen met het oog daarop welke zin het kan hebben om woningen wel te mogen betreden, maar vervolgens niet te kunnen doorzoeken.

4.5. Het verhoor onder ede van getuigen en deskundigen

4.5.3. De openbaarheid van verhoren zonder beeld- en geluidregistraties

De leden van de CDA-fractie stemmen in met de «kan»-bepaling van artikel 11, tweede lid om wegens gewichtige redenen te besluiten dat van de openbare zitting geen beeld- of geluidsregistraties door derden mogen worden gemaakt. De Raad van State adviseerde deze «gewichtige redenen» nader te omschrijven. De leden van de CDA-fractie delen de mening van de indieners dat het gewenst is dit niet te doen. Al snel ontstaat dan het beeld van een limitatieve opsomming, waar juist nadere afwegingen op hun plaats zijn. Wel vragen deze leden de indieners ook dit voorstel met voorbeelden toe te lichten.

De leden van de SGP-fractie vragen aandacht voor de criteria op grond waarvan enquêtecommissies radio- en televisie-uitzendingen kunnen verbieden. Zij delen de opvatting dat daar niet zomaar toe mag worden besloten. Anderzijds moet beseft worden dat de invloed van uitzendingen op de persoonlijke levenssfeer groot is en dat beschadiging van de reputatie zoveel mogelijk moet worden voorkomen. De uitzendingen van verhoren zijn weliswaar van groot belang voor de betrokkenheid van de burgers bij parlementaire enquêtes, maar raken als zodanig niet rechtstreeks het primaire belang van de waarheidsvinding. De aan het woord zijnde leden sluiten vanuit het belang van de bescherming en de rechtszekerheid van betrokkenen aan bij het pleidooi van de Raad van State om het criterium «gewichtige redenen» in dit verband uit te werken, zonder het overigens bij voorbaat te beperken tot specifiek omschreven gevallen.

4.5.4. Het besloten verhoor

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat bij een verhoor de aanwezigheid wordt verlangd van ten minste drie leden. Zij vragen de indieners of dit vereiste ook geldt voor de aanwezigheid bij een besloten zitting.

4.6. Het voorgesprek

4.6.3. De diverse aspecten van het voorgesprek

Het voorstel om getuigen ook de mogelijkheid te bieden tot bijstand bij de voorgesprekken is een logisch gevolg van zorgvuldig omgaan met mensen die verplicht zijn hun medewerking te verlenen, vinden de leden van de CDA-fractie.

Waarom kiezen de indieners zo nadrukkelijk voor het niet opnemen in de wet van de informatieplicht over de rechten van personen die een voorgesprek voeren met de enquêtecommissie, vragen de leden van de PvdA-fractie. Waarom schetsen zij zo duidelijk het belang van deze kennis en kiezen er vervolgens voor dit niet in de wet op te nemen? Bij parlementaire enquêtecommissies wisselt de commissie tenslotte per definitie van samenstelling en is continuïteit niet gewaarborgd. Los daarvan vragen de leden van de PvdA-fractie wat erop tegen is de informatieplicht op te nemen in de wet, zeker nu die een extra accent legt op bescherming van personen die tegenover de enquêtecommissie komen getuigen.

Het voorgestelde artikel 17 regelt dat iedereen zich in het verkeer met de enquêtecommissie kan doen bijstaan. Om gewichtige redenen kan de commissie besluiten dat iemand zich tijdens een voorgesprek of een verhoor niet mag laten bijstaan. Als voorbeelden van «gewichtige redenen» worden genoemd: «de persoon van degene die bijstand verleent» en «het belang van het onderzoek». De leden van de VVD-fractie zouden graag een toelichting op het begrip «gewichtige redenen» krijgen. Voorts vragen deze leden wat bedoeld wordt met «de persoon van degene die bijstand verleent». Dit criterium kan snel leiden tot «willekeur», terwijl een objectieve vaststelling in dezen toch geboden is. De algemene beginselen van behoorlijk bestuur vereisen immers dat dit soort beslissingen deugdelijk wordt gemotiveerd. Moet de beslissing tot weigering van bijstand niet voldoen aan de algemene beginselen van behoorlijk bestuur, waaronder een deugdelijke motivering? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de indieners.

HOOFDSTUK 5 DE POSITIE VAN PERSONEN DIE BIJ DE PARLEMENTAIRE ENQUETE TOT MEDEWERKING ZIJN VERPLICHT

5.3 De bijzondere positie van Kamerleden, van bewindspersonen, van ten behoeve van bewindspersonen werkzame personen, van overige organen die tot de staat der Nederlanden behoren en de personen die voor deze organen werkzaam zijn

Terecht stellen de indieners dat de relatie parlement-minister bij een enquête niet wezenlijk verschilt van het reguliere verkeer tussen kabinet en Kamer, aldus de leden van de CDA-fractie. Zij zijn er verheugd over dat de indieners het advies van de Raad van State op dit onderdeel ter harte hebben genomen en de mogelijkheid om dwangmiddelen in te zetten jegens en de mogelijkheid van strafrechtelijke vervolging van bewindspersonen hebben uitgesloten.

Heel helder is het wetsvoorstel over de positie van ambtenaren en oud-ambtenaren. Het is goed te markeren dat onder alle omstandigheden de minister verantwoordelijk is voor zijn ambtenaren, ook als deze als getuige optreden.

Hoewel de leden van de PvdA-fractie de redenering van de indieners over de wenselijkheid van het afleggen van de eed door bewindspersonen en Kamerleden sympathiek vinden, is deze naar de mening van deze leden

staatsrechtelijk onjuist. Voor Kamerleden en bewindspersonen geldt ingevolge artikel 71 van de Grondwet immuniteit voor strafrechtelijke vervolging voor hun uitlatingen in de Kamer. De aan het woord zijnde leden achten dit afleggen van de eed door Kamerleden en bewindspersonen dan ook sympathiek, maar staatsrechtelijk onjuist en zien zich in deze opvatting door het advies van de Raad van State gesteund.

De leden van de VVD-fractie constateren een verschil in benadering tussen enerzijds bewindspersonen en Kamerleden en anderzijds «gewone» burgers als het gaat om het verhoor en het verstrekken van al dan niet schriftelijke inlichtingen. In dat kader krijgen zij graag meer helderheid over de positie van gewezen bewindspersonen en al dan niet voormalige leden van de Staten-Generaal bij het verstrekken van informatie. In de memorie van toelichting wordt wel ingegaan op de wijze van verstrekking van informatie door ambtenaren en voormalige ambtenaren, maar bij parlementaire enquêtes worden ook regelmatig voormalige bewindspersonen opgeroepen om voor de commissie te verschijnen. De vraag van de leden van de VVD-fractie gaat niet over een eventuele weigering van voormalige bewindslieden om informatie te verstrekken, maar over de wijze waarop dat gebeurt. Deze oud-bewindslieden beschikken over inlichtingen die betrekking hebben op hun voormalige werkzaamheden en wellicht ook over documenten en/of bestanden op hun computer, die al dan niet openbaar zijn. Bij ambtenaren dan wel voormalige ambtenaren verloopt deze informatieverstrekking via de dan zittende bewindspersoon. Maar hoe is dat geregeld voor voormalige bewindspersonen en (gewezen) Kamerleden? Langs welke weg worden zij geacht de informatie aan de commissie te verstrekken? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie daarop een reactie van de indieners.

HOOFDSTUK 6 DE VERSCHONINGSGRONDEN

6.1. Inleiding

De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners een schatting te maken van het effect van de uitbreiding van de verschoningsgronden op de werkwijze van de parlementaire enquêtecommissie. Zou het niet kunnen betekenen dat de werkzaamheden worden vertraagd?

6.3. Het belang van de staat

Een van de verschoningsgronden zal artikel 68 Grondwet zijn, dat de informatieplicht van de regering aan de Kamer vastlegt en de beperking daarvan in het begrip «strijd met het belang van de staat». Terecht gaan de indieners op dit vraagstuk in, mede op grond van ervaringen uit diverse enquêtes en onderzoeken. De leden van de CDA-fractie zijn met de indieners van mening dat van schending van het belang van de staat niet snel sprake zal zijn. Toch biedt de memorie van toelichting meer ruimte om een beroep te doen op artikel 68 dan de indieners wellicht voor ogen staat, bijvoorbeeld in de zin: «Ook indien deze belangen in het geding zijn, geldt dat de gevraagde informatie, met uitzondering van informatie die de eenheid van de Kroon of de eenheid van het regeringsbeleid in gevaar zou kunnen brengen, vaak wel vertrouwelijk kan worden verstrekt» (memorie van toelichting, blz. 39). De leden van de CDA-fractie menen dat artikel 68 eng moet worden uitgelegd. In het (soms recente) verleden beriep een bewindspersoon zich op artikel 68 om te weigeren adviezen van de landsadvocaat aan de Kamer over te leggen; zelfs het vertrouwelijk informeren van de Kamer werd afgewezen. De leden van de CDA-fractie ontvangen daarom graag een toelichting van de indieners op hun opvattingen betreffende deze verschoningsgrond.

In het wetsvoorstel wordt een aparte paragraaf gewijd aan verschoningsgronden, stellen de leden van de VVD-fractie vast.

In het voorgestelde artikel 19 derde lid wordt bepaald dat gewezen bewindslieden zich kunnen beroepen op de verschoningsgrond «belang van de staat». Als gewezen bewindspersonen zich op het «belang van de staat» beroepen, kan de commissie verlangen dat de minister-president de gegrondheid van het beroep bevestigt. Het is niet de betrokken minister die wordt gevraagd de gegrondheid van het beroep te bevestigen. Zal het in de praktijk niet zo werken dat de minister-president de eerst verantwoordelijke minister vraagt om een oordeel over het gedane beroep en vraagt hem daarover te adviseren, een en ander gelet op het feit dat de verantwoordelijke minister gemakkelijker in staat is om de feiten te achterhalen en het beste in staat is het beroep op het belang van de staat te beoordelen en daarmee zijn ministeriële verantwoordelijkheid ook in te vullen? Heeft de commissie overwogen om te bepalen dat de minister-president de gegrondheid van het beroep op verschoning bevestigt na advies van de eerst verantwoordelijke minister? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de indieners.

De leden van de ChristenUnie-fractie constateren dat de uitleg van het begrip belang van de staat divers is, in die zin dat er veel meer redenen onder vallen dan alleen het belang van de staat. Zo wordt bijvoorbeeld in de notitie van het kabinet ook gesteld dat er sprake is van staatsbelang «indien de informatie vertrouwelijk verstrekte bedrijfsgegevens of bijzondere persoonsgegevens betreft».

Delen de indieners de mening dat het kernprobleem echter is dat de leden van de Kamer het beroep van een minister op het staatsbelang niet inhoudelijk kunnen beoordelen, omdat zij niet weten om welke informatie het gaat, afgezien van het feit dat Kamer en minister er in de praktijk vaak wel uitkomen? Op welke wijze denken indieners dat dit kan worden onderzocht?

Een ander geconstateerd knelpunt betreft de informatievoorziening. In het bijzonder het ad-hoc karakter van de afspraken tussen kabinet en enquêtecommissie op dit punt is een probleem. Het schept onduidelijkheid tussen Kamer en regering over de wederzijdse verplichtingen bij informatieverstrekking. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen of de indieners met hun pleidooi voor maatwerk per enquêtecommissie, een oplossing bieden voor het geconstateerde knelpunt en vragen de indieners hierop in te gaan.

6.4. Het geheim van de ministerraad

Het geheim van de ministerraad en van een collegeberaad is naar de mening van de indieners een relatieve verschoningsgrond. De leden van de CDA-fractie zijn dat met de indieners eens.

6.6. Het beroepsgeheim

De leden van de CDA-fractie hebben vragen over het beroepsgeheim. In hoeverre achten de indieners bijvoorbeeld het beroepsgeheim van artsen en geestelijk verzorgers absoluut? Kunnen zij ook ingaan op de reikwijdte van het beroepsgeheim van journalisten?

6.8. De persoonlijke levenssfeer

Gelukkig is een parlementaire enquêtecommissie in het algemeen verzekerd van de bereidwilligheid van betrokkenen om hun bijdrage te leveren aan de waarheidsvinding, vinden de leden van de CDA-fractie. Die bereid-

willigheid behoort beantwoord te worden met zoveel mogelijk waarborgen om getuigen enerzijds tot hun recht te laten komen, anderzijds kritisch te kunnen ondervragen. Heel duidelijk komt dit dilemma naar voren in de passage over de persoonlijke levenssfeer. In artikel 10 Grondwet en artikel 8 EVRM is dit grondrecht verankerd. Inperking hiervan mag alleen via de wet; dat wordt dan ook door de indieners in het wetsvoorstel geregeld. De leden van de CDA-fractie steunen het voorstel van de indieners om de persoonlijke levenssfeer als een relatieve verschoningsgrond te kenschetsen. Zij vragen de indieners met voorbeelden te illustreren wanneer naar hun mening wel of niet gebruik kan worden gemaakt van deze verschoningsgrond. Voor de parlementaire geschiedenis is een uiteenzetting van de ideeën van de indieners op dit punt van belang.

HOOFDSTUK 7 MAATREGELEN BIJ NIET-MEDEWERKING AAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE

7.1. Inleiding

De parlementaire enquêtecommissie krijgt in het wetsvoorstel extra dwangmiddelen. De leden van de CDA-fractie steunen dit, maar vragen wanneer precies die dwangmiddelen worden toegepast. Wil de commissie proberen op deze wijze alsnog medewerking af te dwingen en zo ja, wat is de meerwaarde van onwillige getuigen? Of zien de dwangmiddelen vooral op een weigering om een plaats te betreden?

7.2 Dwangmiddelen algemeen

Als een persoon weigert om medewerking te verlenen aan de enquête, dan kan de commissie de rechter inschakelen. De rechter, zo blijkt uit artikel 25 vijfde lid zal in principe het verzoek tot het opleggen van een rechterlijk bevel tot medewerking moeten honoreren. De leden van de VVD-fractie krijgen graag een toelichting op de reden om over te gaan tot een omkering van de bewijslast in dezen, juist gelet op het feit dat het een doorbreking is van het procesrechtelijke uitgangspunt dat de bewijslast rust op de partij die iets stelt. Waarom is het advies van de Raad van State in dezen niet gevolgd? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie een reactie van de indieners.

De leden van de SP-fractie zien met instemming dat de middelen om getuigen te laten meewerken, uitgebreid zijn met subtielere en daarmee meer werkbare instrumenten, met name de dwangsom. Deze leden zijn wel van mening dat het verplichtende karakter gecompenseerd moet worden met een zinvolle toegang tot de rechter in situaties van verplichte medewerking en het vorderen van inzage in documenten. Deze mogelijkheid heeft professor Kummeling bepleit in de bundel «De wet op de parlementaire enquête onder de loep» uit 2004; dit komt de leden van de SP-fractie logisch voor. De aan het woord zijnde leden verzoeken een beroep op bestuursrechtelijke waarborgen, zoals de gang naar de bestuursrechter dan wel het aantekenen van bezwaar, voor de situatie van de verplichte medewerking en het overleggen van documenten. De leden van de SP-fractie zijn het er mee eens dat dwangmiddelen bij niet-verplichte medewerking slechts via de rechter kunnen worden toegepast.

7.5 De gijzeling

De mogelijkheid van gijzeling van weigerachtige getuigen en deskundigen wordt gehandhaafd. In de huidige Wet op de parlementaire enquête kan de gijzeling ten hoogste een half jaar duren. Wat zijn de redenen om deze termijn te verlagen naar maximaal 30 dagen, vragen de leden van de VVD-fractie.

HOOFDSTUK 8 DE VERHOUDING TOT ANDERE PROCEDURES

De leden van de CDA-fractie steunen het voorstel om geen regeling op te nemen over de verhouding tussen een parlementaire enquête en ander onderzoek over hetzelfde onderwerp. Zij menen met de indieners dat het wel gewenst is dat hierover in een concreet geval afspraken worden gemaakt. Wellicht verdient het aanbeveling de procedure over deze afspraken vast te leggen in het Reglement van Orde van de Eerste respectievelijk Tweede Kamer.

De leden van de SP-fractie kunnen van harte instemmen met de keuze die de indieners maken in de verhouding tot andere procedures, in het bijzonder strafrechtprocedures. Deze leden zijn van mening dat de diepgang van de parlementaire enquête voorrang heeft boven het oplossen van een enkele zaak. Desondanks vragen de leden van de SP-fractie naar de mening van de indieners over het «compenseren» van de «schade» die aan gerechtelijke procedures kan worden gedaan. Als zaken stranden wegens het voorgaan van de enquête, moet hiervoor dan een schadevergoeding voor eventuele benadeelden hiervan komen? Wie zou volgens de indieners hiervoor verantwoordelijk dienen te zijn? Bovendien zal de enquêtecommissie zelf de afweging kunnen maken om bepaalde personen niet te horen dan nadat het openbaar ministerie zich met de zaken heeft bemoeid. Dit noopt de leden van de SP-fractie ertoe te vragen of de leden van de enquêtecommissie niet alsnog zullen worden geconfronteerd met dwingende verzoeken van het openbaar ministerie. Wat moet volgens indieners hiermee worden gedaan?

Indieners achten het wegens de andersoortige functie van het strafproces niet bezwaarlijk als naast een parlementaire enquête een strafrechtelijk onderzoek plaatsvindt, stellen de leden van de ChristenUnie-fractie vast. Volgens de indieners is de parlementaire enquête immers gericht op waarheidsvinding en niet op het vaststellen van de schuldvraag. Afgezien van de vraag of naar buiten toe de schuldvraag buiten de orde blijft, toch kan volgens de leden van de ChristenUnie-fractie niet worden voorkomen dat informatie die naar buiten komt tijdens een parlementaire enquête niet als informatie in een procedure kan worden gebruikt. Zien de indieners mogelijkheden om deze vorm van «self-incrimination» te voorkomen?

Tevens vragen deze leden de indieners een toelichting waarom er geen regeling wordt getroffen voor het uitwisselen van informatie tussen de enquêtecommissie en bijvoorbeeld het openbaar ministerie. De Raad van State geeft in zijn advies een aantal voorbeelden van problemen die zich kunnen voordoen. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners hierop in te gaan.

HOOFDSTUK 9 DE AFRONDING VAN DE PARLEMENTAIRE ENQUETE

9.1 De dag tot waarop bevoegdheden uitgeoefend kunnen worden

Het wetsvoorstel bepaalt nadrukkelijk dat de Kamer kan besluiten voortijdig de enquête te beëindigen, stellen de leden van de CDA-fractie vast. De indieners geven als reden dat het dan duidelijk is dat de enquêtecommissie geen bevoegdheden meer kan uitoefenen. Onduidelijk blijft hoe in dit geval de verantwoording van artikel 33 vorm krijgt. Immers, gedurende de periode van de enquête heeft de commissie gebruik gemaakt van haar vaak vérgaande bevoegdheid en het verdient aanbeveling dat ook daarover verantwoording wordt afgelegd. De leden van de CDA-fractie vragen

de indieners in te gaan op de vraag hoe in zo'n geval de verantwoording wordt afgelegd.

Nieuw in het wetsvoorstel is de mogelijkheid dat de Kamer besluit een parlementaire enquête voortijdig te beëindigen, aldus de leden van de VVD-fractie. Hiervan is tot op heden nog geen sprake geweest. Welke redenen zouden er kunnen zijn om een enquête voortijdig te beëindigen? Er mag toch van worden uitgegaan dat de Kamer op basis van goede gronden heeft besloten om een enquêtecommissie in te stellen. Hoe gaat het voortijdig beëindigen in zijn werk? Mocht de enquêtecommissie van mening zijn dat het voortzetten van haar werkzaamheden geen zin meer heeft, stelt zij dan een rapport op dat aan de Kamer ter beschikking wordt gesteld, waarna de Kamer een definitief besluit neemt? Gaarne krijgen de leden van de VVD-fractie op deze vragen een reactie van de indieners.

De leden van de SGP-fractie achten het wenselijk dat enquêtecommissies te allen tijde verslag doen en verantwoording afleggen over haar werkzaamheden, ook als die voortijdig worden afgebroken. Het is hun niet duidelijk waarom de indieners dat niet willen vastleggen; zij vragen daarop een toelichting.

HOOFDSTUK 11 DIVERSE ONDERWERPEN

11.2. De inschakeling van externe deskundigen

De indieners kiezen ervoor om geen regeling te treffen over de inschakeling van externe deskundigen. Reden daarvoor is dat zij de uitspraak van de Hoge Raad op dit punt voldoende duidelijk vinden. De lijn blijft dat, indien een externe onderzoeker onder eigen naam in opdracht van een enquêtecommissie een onderzoek uitvoert, de mogelijkheid bestaat dat hij strafrechtelijk of civielrechtelijk aansprakelijk wordt gesteld voor beweringen in zijn rapport. De leden van de ChristenUnie-fractie vragen de indieners te verduidelijken wat de situatie is als een parlementaire enquêtecommissie een rapport voor haar rekening neemt of wil nemen? Wanneer kan worden gezegd dat een onderzoeker nog op eigen naam onderzoek uitvoert? Wat was nodig geweest om de deskundige in de zaak Van den Bunt wel te kunnen vrijwaren van aansprakelijkheid, zo vragen deze leden.

II. ARTIKELEN

Artikel 7

In het tweede lid van dit artikel en in de artikelen 25, 26, 27, 28 schakelt de enquêtecommissie de voorzieningenrechter in om een onwillige getuige tot medewerking te dwingen. Kunnen de indieners meedelen hoe de rechter zal omgaan met deze verzoeken, vragen de leden van de CDA-fractie. Zal de rechter voluit toetsen of is er sprake van een marginale toetsing ofwel heeft de enquêtecommissie in redelijkheid tot het verzoek om medewerking kunnen komen? Slechts bij artikel 25, zesde lid geeft de memorie van toelichting hierover duidelijkheid. In de gedachtewisseling tussen Raad van State en de indieners lijkt de Raad van State uit te gaan van een marginale toetsing, terwijl de indieners zich hierover niet duidelijk uitspreken. De leden van de CDA-fractie vragen de indieners dan ook naar hun mening over de rechterlijke toetsing bij bovengenoemde artikelen.

De voorzitter van de commissie,
Noorman-den Uyl

De griffier van de commissie,
De Gier